

RAPPORT

Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI)
enligt Svensk standard SS 199000:2014

NATURVÄRDESDINVENTERING AV FENAN 1, FLYGKOMPASSEN 1, MED FLERA FASTIGHETER – HÄGERNÄS STRAND, TÄBY KOMMUN

Pro Natura

December 2019

Uppdaterad 2022

Rapport samt föreliggande arbete följer svensk standard
SS 19000:2014 – Naturvärdesinventering
avseende biologisk mångfald (NVI)

Inventering, text och foto:

Pro Natura
Träringen 66b
416 79 Göteborg
Telefon: 0728-54 44 11
E-post: ola.hammarstrom@pro-natura.net

Pro Natura:

Kontaktperson och ansvarig handläggare: Ola Hammarström
Inventering: Ola Hammarström

Beställare:

IKANO Bostad, Aros Bostad &, Panzarvest
Kontaktperson: Gerd Comstedt – IKANO Bostad

Framsida:

Sotlav på gammal ek (ö), klibbal längs Rönningebäcken (n)

1. Sammanfattning.....	4
2. Uppdraget	5
2.1 Bakgrund.....	5
2.2 Syftet med NVI:n	5
2.3 Omfattning.....	5
3. Metodik.....	6
4. Allmänt om naturförhållandena	9
4.1. Geografi och bebyggelse	9
4.2. Naturförhållandena	9
4.3. Uppgifter om naturförhållandena från befintligt underlag	10
5. Beskrivningar av naturvärdesobjekt.....	12
6. Detaljerad redovisning av artförekomst	27
7. Värdeelement.....	27
8. Generella biotopskydd.....	27
9. Sammanfattning av naturvärdena i området samt några rekommendationer.....	28
10. Litteratur och källor	31
10.1. Skriftliga källor	31
10.2. Kartor.....	32
10.3. Databaser och internet.....	32

Bilaga 1: Karta över inventeringsområdet

Bilaga 2: Karta över naturvärdesobjekten och deras naturvärdesklass

Bilaga 3: Karta över förekommande naturtyper

Bilaga 4: Karta över förekommande värdeelement

Bilaga 5: Karta över förekommande naturvårdsarter

Bilaga 6: PM – Bedömning av åtgärder i strandskog och längs Rönningebäcken vid Hägernäs Strand, Täby kommun

1. Sammanfattning

I samband med att en ny detaljplan tas fram för ett antal fastigheter vid Hägernäs Strand har Pro Natura fått i uppdrag att utföra en naturvärdesinventering. Föreliggande rapport ska fungera som underlag till att beakta värden för biologisk mångfald i pågående stadsutveckling. Denna rapport författades 2019 men har uppdaterats 2022.

Inventeringen utfördes i november 2019 enligt Svensk standard 199000:2014 Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI). Detaljeringsgraden på inventeringen har varit *detalj*. Inventering har skett med tilläggen *Naturvärdesklass 4, generellt biotopskydd, värdeelement* och *detaljerad redovisning av artförekomst*.

Sammanlagt inventerades cirka 4,4 ha. Totalt har sex naturvärdesobjekt avgränsats; fyra med påtagligt naturvärde (naturvärdesklass 3) och två med visst naturvärde (naturvärdesklass 4). Värden för biologisk mångfald som påträffats i området är främst knutna till strandpräglad lövskog, vattendrag och grova träd.

Fyra olika signalarter noterades under inventeringen; sotlav, *Acolium inquinans*, kornig nållav, *Chaenotheca chlorella*, myskbock, *Aromia moschata* och brudbröd. Tre grova träd (varav två når kriterierna för särskilt skyddsvärt träd), två vattendrag och en damm har pekats ut som värdeelement. Inga områden som omfattas av det generella biotopskyddet har identifierats inom inventeringsområdet.

Åtgärder som skadar skyddsvärda träd ska anmälas till Länsstyrelsen för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Vidare omfattas den nordligaste delen av inventeringsområdet av strandskydd.

Sedan förslaget till denna rapport författades 2019 har en bedömning av de planerade byggnationsplanernas konsekvenser genomförts. I denna bedömning kommer man fram till att planförslaget kan komma att innebära vissa-måttliga konsekvenser på lokal skala.

Byggnationens negativa konsekvenser kan i någon mån motverkas/kompenseras genom att åtgärder för att stärka biologisk mångfald utförs, till exempel genom att skydda den grova eken, placera ut död ved, anpassa belysning så att mörka stråk bebehålls samt att sälj nyplanteras.

2. Uppdraget

2.1 Bakgrund

I samband med att en ny detaljplan tas fram för ett antal fastigheter vid Hägernäs Strand har IKANO Bostäder, Aros Bostad och Panzarvest beställt en naturvärdesinventering av Pro Natura. Detaljplanens syfte är att möjliggöra bostadsbebyggelse. Föreliggande naturvärdesinventering ska fungera som underlag till att beakta värden för biologisk mångfald i pågående stadsutveckling.

Föreliggande rapport har uppdaterats med ett antal förtydligande under januari 2022.

2.2 Syftet med NVI:n

Genomförd NVI syftar till att kartlägga och naturvärdesbedöma förekommande naturvärden inom det område som redovisas på karta i bilaga 1.

2.3 Omfattning

Inventeringen följer den nationella standarden för naturvärdesinventering SS 199000:2014, med tilläggen "naturvärdesklass 4", "generellt biotopskydd", "värdeelement" och "detaljerad redovisning av artförekomst".

Inventeringen har genomförts med detaljeringsgraden som i ovan nämnda standard benämns "Fältnivå detalj". Detta innebär att naturvärdesobjekt med en yta om 10 m² eller mer ska kunna identifieras samt linjeformade objekt med en längd om minst 10 meter samt en bredd om minst 0,5 meter identifieras.

Det ska framhållas att detta, enligt standarden för naturvärdesinventering (NVI), är en sammanställning och bedömning av värden utifrån aspekten biologisk mångfald. Någon bedömning av områdets eventuella geologiska, geomorfologiska eller hydrologiska värden ej har gjorts.

I detta arbete ingår heller ingen bedömning av den kulturhistoriska miljön. Inte heller innehåller detta arbete någon bedömning av områdets sociala värden eller värden för friluftslivet.

Fältarbetet genomfördes under november 2019.

3. Metodik

Naturvärdesinventeringen har genomförts enligt standarden för naturvärdesinventeringar (NVI) SS 199000:2014. För detaljer i denna så hänvisas till standarddokumenten Svensk Standard SS 199000:2014 och Teknisk rapport SIS-TR 199001:2014.

Grunden i denna standard är att på ett transparent, upprepbart och väldefinierat sätt genomföra *naturvärdesbedömningar* vad gäller biologisk mångfald. Syftet med en naturvärdesinventering är att identifiera och avgränsa de geografiska områden i landskapet som är av positiv betydelse för biologisk mångfald samt att dokumentera och naturvärdesbedöma dessa. Ett områdes naturvärde redovisas genom att det tilldelas en naturvärdesklass. Naturvärdesinventeringar kan genomföras med olika ambitionsnivåer beroende på syftet med inventeringen. Detta gäller huruvida fältarbete ska genomföras eller ej, vilken detaljeringsgrad inventeringen ska ha (vilken som är minsta obligatoriska karteringsenhet) och om inventeringen ska ha några tillägg (t.ex. identifiering av objekt med generellt biotopskydd, inventering av särskilda arter, identifiering och avgränsning av områden som har naturvärdesklass 4). I denna inventering ingår tilläggen naturvärdesklass 4, generellt biotopskydd, värdeelement och detaljerad redovisning av artförekomst.

En viktig princip i arbetet med naturvärdesinventering enligt standarden är att naturvärdesbedömningen ska utgå från två olika bedömningsgrunder – *bedömningsgrund art* och *bedömningsgrund biotop*. Den första avser i vilken grad arter och arters förekomst bidrar till naturvärdet. Den andra är en bedömning av hur biotopen bidrar till den biologiska mångfalden. De båda bedömningsgrunderna är naturligtvis beroende av varandra så att högre värde från biotopsynpunkt normalt leder till att området också har värden i form av artförekomster.

Ett viktigt begrepp vid användningen av arter som bedömningsgrund är begreppet *naturvårdsart*. Enligt standarden för naturvärdesinventeringar (NVI) så är naturvårdsart en art som indikerar att ett område har naturvärde eller som i sig själv är av särskild betydelse för biologisk mångfald. Detta är i linje med ArtDatabankens definition av begreppet (ArtDatabanken 2013). Enligt ArtDatabanken är naturvårdsarter ett samlingsbegrepp för skyddade arter, rödlistade arter, typiska arter, ansvarsarter, signalarter och nyckelarter. I standarden hanteras dock nyckelarter separat och ingår därmed inte i begreppet naturvårdsart. Signalarter markeras i listorna över naturvårdsarter med "S" och typiska arter med "T".

Rödlistade arter markeras med artens rödlistningskategori, "NT", "VU", "EN", "CR" och "DD".

I denna inventering har främst arter som användes i Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering (Skogsstyrelsen 2014), vilka bedöms indikera förhöjda naturvärden i skogsmiljöer, använts som signalarter. För naturtypen Igenväxningsmark har även hävdgynnade signalarter (Andersson 1993; Jordbruksverket 2005) använts.

Viktiga faktorer vid bedömning av ett områdes biotopkvalitet är:

- Naturlighet
- Processer och störningsregimer
- Strukturer
- Element
- Kontinuitet
- Naturgivna förutsättningar
- Förekomst av nyckelarter
- Läge, storlek och form

Strukturer och element är av särskild betydelse vid bedömningen eftersom de är företeelser som kan uppfattas i fält. De används därför i många fall för att indirekt bedöma förekomst av andra biotopkvaliteter, som t.ex. naturlighet, processer och störningsregimer, kontinuitet, naturgivna förutsättningar och vissa nyckelarter.

Biotopens värde beror också på hur sällsynt och hotad den är.

I standarden finns också angivet hur olika *naturtyper* ska benämnas. En naturtyp är en sammanfattande benämning på en grupp biotoper med gemensamma kännetecken. I naturvärdesinventeringen grupperas biotoperna i följande naturtyper: Infrastruktur och bebyggd mark, täkt och upplag, park och trädgård, åkermark, äng och betesmark, igenväxningsmark, skog och träd, myr, fjäll, berg och sten, sandmiljö, grund marin mjukbotten, grund marin hårbotten, djup marin mjukbotten, djup marin hårbotten, biogent rev och bubbelrev, antropogen marin miljö, grund sjö, djup sjö, småvatten, vattendrag, antropogen limnisk miljö, havsstrand samt limnisk strand. Begreppet naturtyp används ibland, både i vanligt tal och i biologiska sammanhang, med något annorlunda betydelse. Ett exempel är Natura 2000 som använder naturtyp i en annan betydelse.

Ett viktigt resultat av en naturvärdesinventering är att *naturvärdesobjekt* identifieras, avgränsas, bedöms och beskrivs. Ett naturvärdesobjekt i en naturvärdesinventering är ett avgränsat geografiskt område med naturvärde, som utgörs av en dominerande

naturtyp och som kan bedömas till en och samma naturvärdesklass. I standarden ska ett naturvärdesobjekt vara ett sammanhängande geografiskt område.

De naturvärdesklasser som används i naturvärdesinventeringen är:

- Naturvärdesklass 1 - högsta naturvärde
- Naturvärdesklass 2 - högt naturvärde
- Naturvärdesklass 3 - påtagligt naturvärde
- Naturvärdesklass 4 – visst naturvärde

Enligt uppdragsbeskrivningen ska naturvärdesinventeringen i området utföras som fältinventering med detaljeringsgrad detalj. Detta innebär att minsta objekt som ska identifieras är en yta av 10 m² eller mer eller ett linjeformat objekt med en längd av 10 m eller mer och en bredd av 0,5 m eller mer. De områden som redovisas i denna inventering är de som uppnått naturvärdesklass 4 eller högre.

I denna inventering nådde inga områden upp till naturvärdesklass 1 högsta naturvärde eller naturvärdesklass 2 högt naturvärde.

Det område som inventerats framgår av bilaga 1 medan avgränsning av naturvärdesobjekt och naturvärdesklassning redovisas på karta i bilaga 2.

Följande moment har utförts i NVI:n:

Förarbete

1. Sammanställning av tidigare dokumentation om naturen i inventeringsområdet.
2. Potentiella naturvärdesobjekt har avgränsats.
3. Fältkartor för arbetet där potentiella naturvärdesobjekt är markerade har tagits fram. Fältkartorna har innehållit en bakgrund med ortofoto – och har varit i skalan 1: 3 500.

Fältarbete

Inventering har genomförts i hela det område som redovisas i bilaga 1. I detta område har naturvärdesobjekt urskilts som tillhör naturtypen Skog och träd samt Igenväxningsmark. Namnskicket för att benämna olika biotoper följer där så är möjligt Sydsvenska lövskogar (Löfgren & Andersson 2000), Handbok för inventering av nyckelbiotoper (Skogsstyrelsen 2014) samt KNAS (Jönsson 2009). För naturtypen Igenväxningsmark har biotopen "Ruderatmark" använts. Denna biotopbeteckning har inte formellt definierats i någon av genomförda tematiska inventeringar eller i andra typifieringssammanhang, men termen anses ändå vara så väl etablerad att

den är relevant och korrekt att använda. Arter och värdeelement som redovisas i bilaga 4 och 5 är inmätta med handhållen GPS med en noggrannhet om ca ± 5 m.

Rapportering

Rapporteringen följer standarden och för detaljer hänvisas till standarddokumenten. Om inga kommentarer anger annat så är redovisade naturvårdsarter noterade under denna naturvärdesinventering.

4. Allmänt om naturförhållandena

4.1. Geografi och bebyggelse

Inventeringsområdet är ca 4,4 ha stort och beläget i Hägernäs, Täby kommun. Området ligger ca 75 m öster om E18 och ansluter till Hägernäs Strands kustremsa strax söder om kriminalvårdsanstalten. Sjöflygsvägen avgränsar inventeringsområdet i väster och vägen Pontongränd genomkorsar områdets södra del. I öster avgränsas inventeringsområdet av en den grunda havsviken Hägernäsviken. Landskapet präglas av mänsklig exploatering och utöver bilkörvägarna ligger industrifastigheter, gång- och cykelvägar, gräsmattor och hårdgjorda ytor i och kring inventeringsområdet. Det mindre vattendraget Rönningebäcken genomkorsar området i väst-östlig riktning. Rönningebäcken är delvis kulverterad och avvattnar Rönningesjön som ligger en dryg kilometer västerut.

4.2. Naturförhållandena

Naturen i denna kustnära del av norra Stockholmsområdet präglas av ett sprickdalslandskap där mindre sjöar och lerfyllda dalbottnar fyller ut sprickdalarna. Naturgeografisk region är Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbäcken. Berggrunden utgörs främst av gnejser av hög ålder och urbergshöjderna kantas av ansamlingar av morän och postglacial finsand. I terrängsvackor finns mer eller mindre tunga leror som ofta har historik som jordbruksmark.

Skogen är på landskapsnivå talldominerad där de högst belägna delarna är bevuxna med gles hållmarksskog. Där jordtäcket är tjockare blir graninslaget större, framförallt i nordsluttningar där gran kan dominera. Lövskog finns i dalsänkor och längs branter och kustremsan. På vissa platser har lövskogen tydligare kulturpåverkan då den nyttjats för bete, med grova träd och ett glest trädskikt som effekt.

Det kustnära lokalklimatet är maritimt med vilket gör att naturmiljöerna påverkas av dimma, hård vind och havets temperaturutjämnande verkan.

Figur 1 och 2. Inventeringsområdet är i hög grad präglad av mänsklig aktivitet och många delar innehåller anläggningar såsom vägar, byggnader, diken, etc.

4.3. Uppgifter om naturförhållandena från befintligt underlag

Ingen del av det aktuella inventeringsområdet är beläget inom område som klassats som riksintresse. Inom aktuellt inventeringsområde saknas särskilda områdesbestämmelser för Natura-2000, naturreservat, biotopskyddsområde eller liknande. Den nordligaste delen av inventeringsområdet omfattas dock av strandskydd.

Ingen del av det aktuella inventeringsområdet har omfattats av de tematiska inventeringar som utförts på nationell nivå, såsom våtmarksinventeringen, ängs och betesmarksinventeringen, nyckelbiotopsinventeringen eller sumpskogsinventeringen. På trädportalen finns ett skyddsvärt träd registrerat.

Inom inventeringsområdet finns ett fåtal artfynd rapporterade från Artportalen/Observationsdatabasen. Merparten av dessa artfynd utgörs av vanligt förekommande arter och har inte påverkat naturvärdesbedömningen. På Artportalen finns även två fynd av signalarten myskböck, *Aromia moschata* registrerade.

I rapporten Naturvärdesanalys, Naturvärdesinventering och Habitatsnätverksanalys för Täby kommun (Hebert 2018) behandlas delar av inventeringsområdet. Hebert (2018) pekar där ut naturvärdesobjekt av naturvärdesklass 3 och 4, samt livsmiljöer

för pollinatörer, groddjur och arter knutna till ädellöv. Dessa redovisas under de enskilda naturvärdesobjekten.

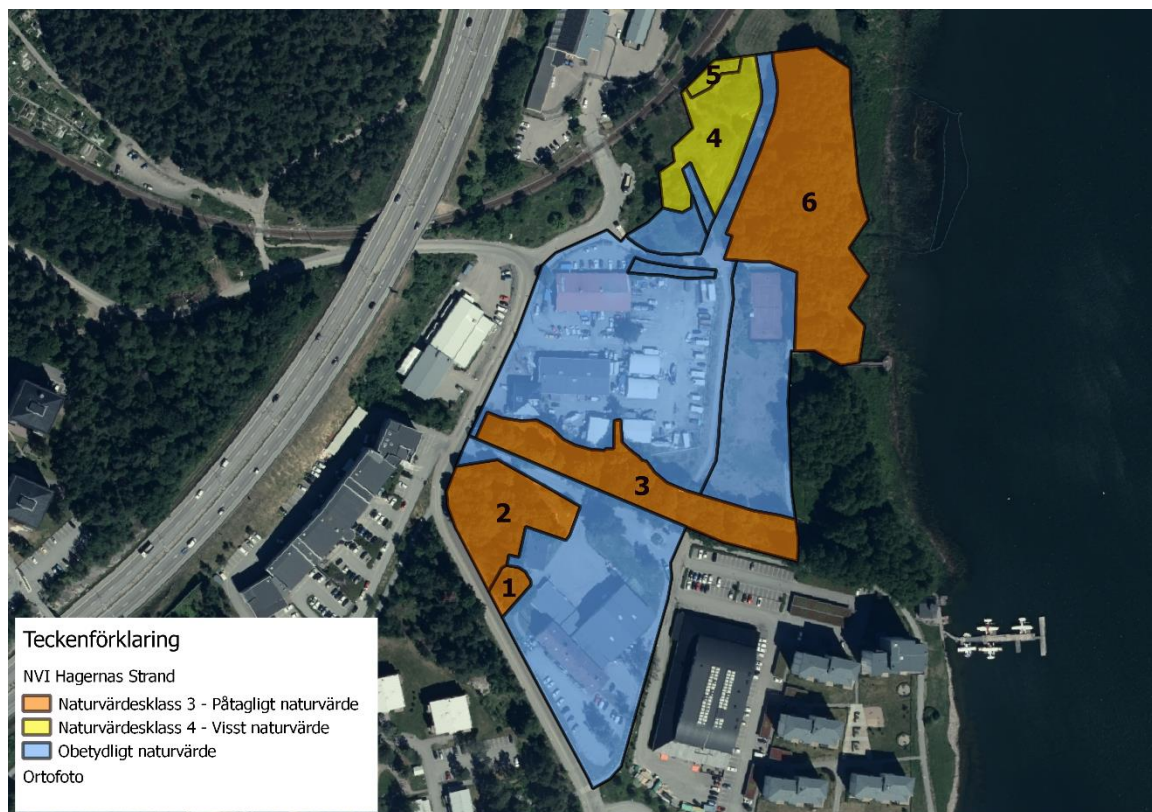
Rönningebäcken ingår som objekt i Vattenmyndighetens förteckning av vatten.

Sedan förlagan till denna rapport skrevs 2019 har ytterligare ett PM som berör ett antal konkreta skötselåtgärder i området författats (Pro Natura 2021). Detta PM ingår som bilaga 6 till denna rapport.

Vidare har även en kartering av rotsystemet hos den grova eken i naturvärdesobjekt 1 utförts. Denna rotkartering presenteras tillsammans med rekommendationer om hur man bäst bevarar eken under byggprocessen presenteras i rapporten: Rotkartering Ek fastigheten Fenan 1 Täby (Stål 2020).

5. Beskrivningar av naturvärdesobjekt

Sex naturvärdesobjekt av naturtyperna Skog och träd samt Igenväxningsmark har identifierats. Fyra av dessa bedömdes ha påtagligt naturvärde och två visst naturvärde.

Figur 3. Karta över inventeringsområdet och avgränsade naturvärdesobjekt samt deras naturvärdesklass.

Naturvärdesobjekt 1

Objekt-ID Hägernäs Strand 1	Naturvärdesklass 3
Inventeringsdatum 2019-11-12	Inventerare Ola Hammarström, Pro Natura
Biotoper Parker, alléer och vårdträdsmiljöer	Areal 0,03 ha
Naturtyper Skog och träd	Natura 2000 naturtyper Ej tillämpar

Figur 4. Karta över naturvärdesobjekt 1 med värdeelementet grov & gammal ek utmarkerad.

Översiktlig beskrivning

Naturvärdesobjektet utgörs en solitärt stående, spärrgrenig och gammal ek. Trädets omkrets mäter 404 cm i brösthöjd och eken bedöms vara över 200 år gammal, vilket innebär att det uppfyller flera kriterier för särskilt skyddsvärda träd. Barken är grov och har en relativt välutvecklad lavflora med arter som sotlav *Acolium inquinans*, kornig nållav *Chaenotheca chlorella*, rostfläckig nålla, *C. ferruginea*, grå nållav *C. trichialis*, grön spiklav *Calicium viride*, liten skivlav *Amandinea punctata*, mjölkantlav *Lecanora expallens*, gulpudrad sköldlav *Melanelixia subaurifera*, bitterlav *Pertusaria amara* och flarnlav *Hypocenomyce scalaris*. Trädet har blivit beskuret. Marken under

kronan och i trädets direkta närhet består av skött gräsyta och ett parti med hårdgjord mark. I direkt anslutning till trädet finns även en mindre byggnad.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms hysa ett påtagligt biotopvärde genom förekomst av en mycket grov och gammal ek som når kriterierna för särskilt skyddsvärt träd.

Värdeelement:

- Jätteek (särskilt skyddsvärt träd)

Bedömningsgrund artvärde

Visst artvärde genom förekomst av två signalarter med gott signalvärde.

Naturvårdsarter:

- Kornig nållav, *Chaenotheca chlorella* (S)
- Sotlav, *Acolium inquinans* (S)

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området är helt knutna till den grova, gamla eken och lavarna som växer därpå.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett påtagligt naturvärde motsvarande naturvärdesklass 3.

Tidigare inventeringar

Eken finns registrerat som skyddsvärt träd på Trädportalen. Naturvärdesobjektet behandlas i rapporten Naturvärdesanalys, Naturvärdesinventering och Habitatsnätverksanalys för Täby kommun (Hebert 2018) där det givits påtagligt naturvärde (klass 3). I samma rapport är området också utpekad som livsmiljö för arter knutna till ädellöv.

Lagligt skydd

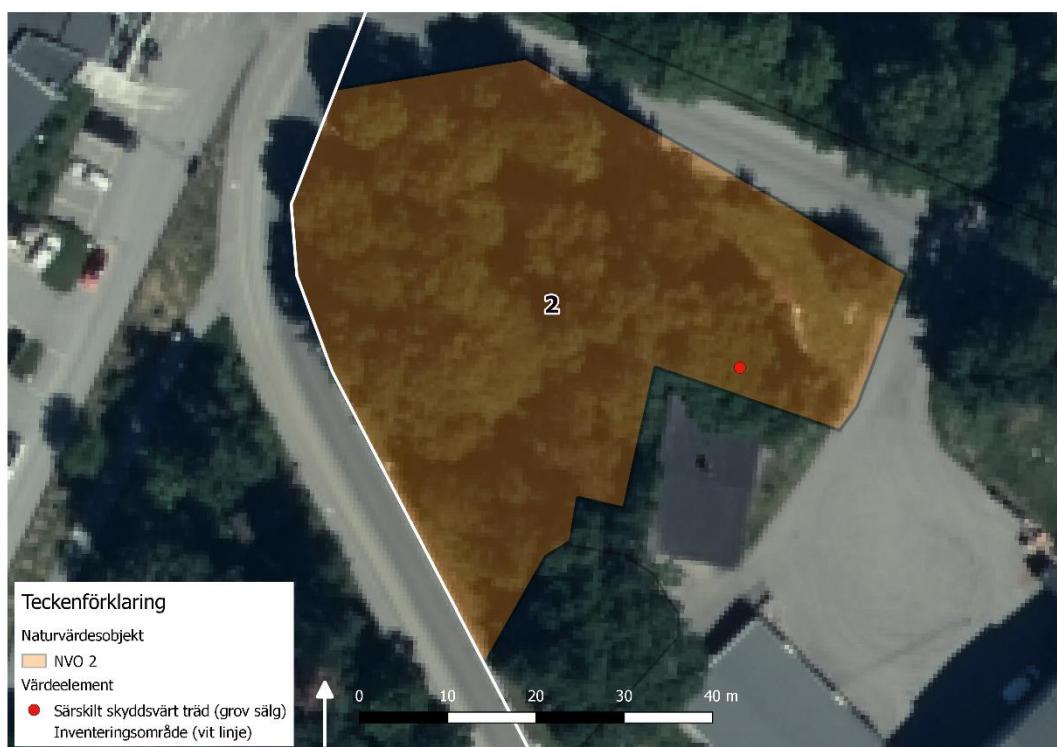
Negativ påverkan på skyddsvärda träd är samrådspliktigt enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.

Figur 5. Gammal ek som når kriterierna för skyddsvärt träd.

Naturvärdesobjekt 2

Objekt-ID Hägernäs Strand 2	Naturvärdesklass 3
Inventeringsdatum 2019-11-12	Inventerare Ola Hammarström, Pro Natura
Biotoper Sekundär lövskog, torra-friska typer	Areal 0,25 ha
Naturtyper Skog och träd	Natura 2000 naturtyper Uppfyller ej kriterier

Figur 6. Karta över naturvärdesobjekt 2 med värdeelementet grov sälg utmarkerad.

Översiktlig beskrivning

Naturvärdesobjektet utgörs av naturligt etablerad lövskog som domineras av asp och björk med inslag av sälg och tall. Vissa av träden är vuxna men merparten av beståndet är relativt ungt. I östra delen av området finns en äldre, mycket grov och tvåstammig sälg med partier av död ved. Sälgen växer i brynzonen, står relativt öppet och når kriterierna för särskilt skyddsvärt träd. På detta träd noterades kläckhål från skalbaggen myskbock, *Aromia moschata* samt svampen purpurskinn, *Chondrostereum purpureum*. I buskskiktet växer bland annat nypon och ett rikligt uppslag med

askplantor. Fältskiktet utgörs av glest växande gräs och örter såsom hundäxing, smultron, humleblomster och kråkvicker. Marken i området är påverkad av dikning, närliggande vägbank och dumpning av sprängsten.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms hysa ett visst biotopvärde genom naturligt uppkommen lövskog med inslag av äldre sälk som har vissa strukturer som har betydelse för biologisk mångfald.

Värdeelement:

- Grov sälk (särskilt skyddsvärt träd)

Bedömningsgrund artvärde

Förekomst av signalarten myskbock ger ett visst artvärde.

Naturvårdsarter:

- Myskbock, *Aromia moschata* (S)

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området är kopplade till naturligt uppkommen lövskog med inslag av äldre sälk med död ved, där myskbock förekommer.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett påtagligt naturvärde motsvarande klass 3.

Tidigare inventeringar

Naturvärdesobjektet behandlas i rapporten Naturvärdesanalys, Naturvärdesinventering och Habitatsnätverksanalys för Täby kommun (Hebert 2018) där det givits påtagligt naturvärde (klass 3). I samma rapport är området också utpekad som livsmiljö för arter knutna till ädellöv.

Lagligt skydd

Negativ påverkan på skyddsvärda träd är samrådspliktigt enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.

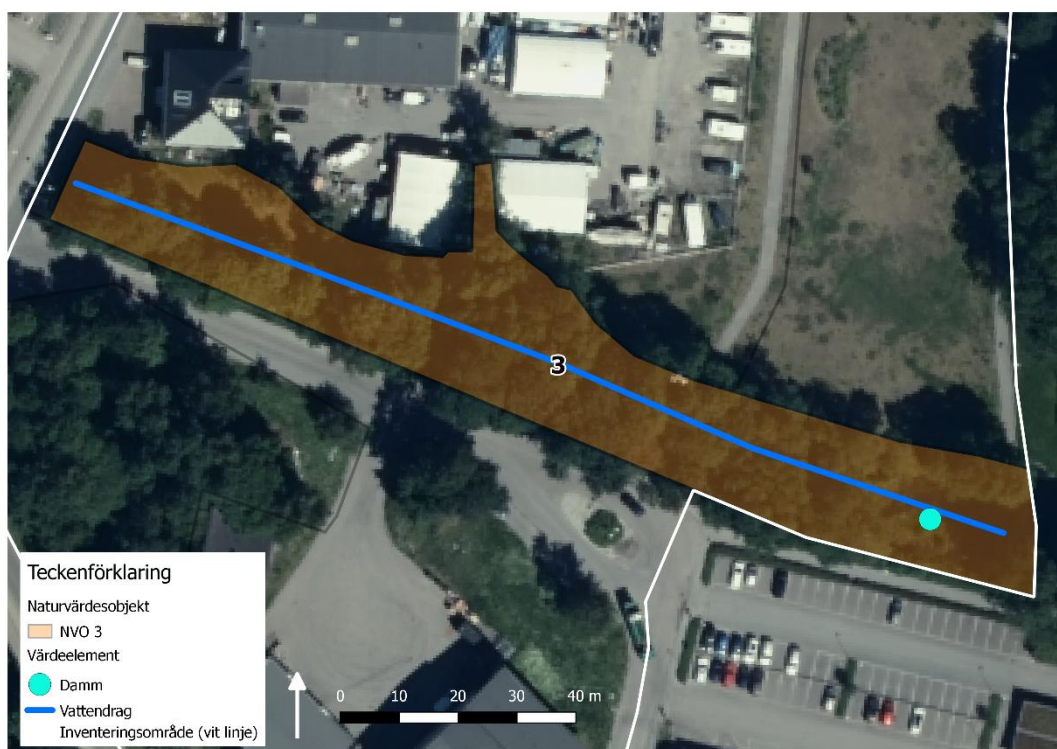
Figur 7. Yngre asp- och björkdominerad lövskog.

Figur 8. Kläckhål från skalbaggen myskbock.

Naturvärdesobjekt 3

Objekt-ID Hägernäs Strand 3	Naturvärdesklass 3
Inventeringsdatum 2019-11-12	Inventerare Ola Hammarström, Pro Natura
Biotoper Sekundär lövskog, fuktiga typer, Klibbalstrandskog	Areal 0,35 ha
Naturtyper Skog och träd	Natura 2000 naturtyper 9080 – Lövsumpskog, restaureringsmark

Figur 9. Karta över naturvärdesobjekt 3 med värdeelementen vattendrag och damm utmarkerade.

Översiktlig beskrivning

Naturvärdesobjektet utgörs av Rönningebäcken som kantas av naturligt uppkommen lövskog. Trädsiktet domineras av klibbal närmast vattnet och på lite högre liggande mark växer ask, sälg, björk, hägg, asp samt yngre lind och lönn. Många vuxna klibbalar är angripna av alticka, *Inonotus radiatus*, vilket ger upphov till vissa förekomster av både liggande och stående död ved. I dödvedspartier på flera sälgar noterades gnagspår av myskbock, *Aromia moschata*. I busksiktet växer nypon, unga lövträd och trädgårdsrymlingen järnek. Marken är ställvis mullrik med kranshakmossa, *Rhytidiadelphus loreus* i bottenstiktet vilket tyder på en något rikare jordmån. Området har röjts och gallrats i mindre omfattning.

I norr är bäcken kulverterad. I södra delen av naturvärdesobjektet breddas bäckfåran till en mindre damm. Dammen är relativt igenvuxen med bredkaveldun. Här finns också en fiskvandringstrappa. Bäckens restaurerades 1998 och hyste då flera fiskarter, bland annat havsöring. Sedan dess har delar av det vattnet växt igen och bäcken tidvis haft mycket lågt vattenstånd varför fiskförekomsten i dagsläget är högst osäker. Eftersom inga limniska undersökningar har gjorts av Rönningebäcken behandlas den som ett värdeelement i naturtypen Skog och träd istället för ett eget naturvärdesobjekt av naturtypen Vattendrag. Då ingen limnisk undersökning utförts och fältinventeringen är utförd i november är naturvärdesbedömningen preliminär.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms hysa ett påtagligt biotopvärde genom naturligt uppkommen lövskog längs ett vattendrag. I vuxen lövskog längs vattendrag finns flera förutsättningar som har betydelse för biologisk mångfald, såsom variation i vattenstånd, hög luftfuktighet och bildandet av död ved i olika fuktighetsgrad.

Värdeelement:

- Vattendrag
- Damm

Bedömningsgrund artvärde

Förekomst av signalarten myskbock ger ett visst artvärde.

Naturvårdsarter:

- Myskbock, *Aromia moschata* (S)

Figur 10. Klibbalssbuketter som rötas av alticka.

Figur 11. Rönningebäcken.

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området är kopplade till naturligt uppkommen lövskog längs ett vattendrag där flera förutsättningar och processer som har betydelse för biologisk mångfald är aktiva. Naturvärden finns också sannolikt kopplade till själva bäcken och dammen, samt förekomst av signalarter.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett påtagligt naturvärde motsvarande klass 3.

Tidigare inventeringar

Naturvärdesobjektet behandlas i rapporten Naturvärdesanalys, Naturvärdesinventering och Habitatsnätverksanalys för Täby kommun (Hebert 2018) där det givits påtagligt naturvärde (klass 3). I samma rapport är området också utpekad som livsmiljö för groddjur. Bäcken ingår som objekt WA 97680604 i Vattenmyndighetens förteckning av vatten.

Lagligt skydd

Inget skydd.

Naturvärdesobjekt 4

Objekt-ID Hägernäs Strand 4	Naturvärdesklass 4
Inventeringsdatum 2019-11-12	Inventerare Ola Hammarström, Pro Natura
Biotoper Ruderatmark, Busksnår/bryn	Areal 0,23 ha
Naturtyper Igenväxningsmark	Natura 2000 naturtyper Uppfyller ej kriterier

Figur 12. Karta över naturvärdesobjekt 4. Värdeelement saknas.

Översiktlig beskrivning

Naturvärdesobjektet utgörs av ett område med ruderatmark. Merparten av området består av öppen mark som är bevuxen med gräs, örter och busksnår. På delar av ytan har näringsrika jordmassor påförts varför fältskiktet domineras av kvävegynnade arter såsom hundäxing, gråbo och åkerskräppa. Ställvis finns stenhällar som går i dagen och vid dessa är floran mer naturlig med arter som femfingerört, skuggnäva, kärleksört, gulmåra, harklöver och brudbröd. Signalarten brudbröd (se vidare kapitel 6 nedan) växer också rikligt i det grusiga välgkantsområdet som gränsar mot parkeringen i norr. Den västra delen av området utgörs av en slänt som är bevuxen med snår och två sälgar. I dödvedspartier på

dess träd noterades gnagspår av myskbock, *Aromia moschata*. Då fältinventeringen är utförd i november är naturvärdesbedömningen preliminär.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms inte hysa något särskilt biotopvärde.

Bedömningsgrund artvärde

Förekomst av signalarter ger ett visst artvärde.

Naturvårdsarter:

- Myskbock, *Aromia moschata* (S)
- Brudbröd, *Filipendula vulgaris* (S)

Figur 13. Ruderatmark invid gångväg.

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området är kopplade till förekomsten av signalarter.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett visst naturvärde motsvarande klass 4.

Tidigare inventeringar

Naturvärdesobjektet behandlas i rapporten Naturvärdesanalys, Naturvärdesinventering och Habitatsnätverksanalys för Täby kommun (Hebert 2018) där det givits visst naturvärde (klass 4). I samma rapport är området också utpekad som livsmiljö för pollinatörer.

Lagligt skydd

Området omfattas av strandskydd.

Naturvärdesobjekt 5

Objekt-ID Hägernäs Strand 5	Naturvärdesklass 4
Inventeringsdatum 2019-11-12	Inventerare Ola Hammarström, Pro Natura
Biotoper Barrträd	Areal 0,02 ha
Naturtyper Skog och träd	Natura 2000 naturtyper Uppfyller ej kriterier

Figur 14. Karta över naturvärdesobjekt 5. Värdeelement saknas.

Översiktlig beskrivning

Naturvärdesobjektet utgörs av tre äldre tallar som växer invid Roslagsbanans banvall. Tallarna bedöms vara ca 120 år gamla och har grov bark och gott om grova, döda grenar. Området är påverkat av närliggande väg och banvall och är utöver träden bevuxet med en mindre gran och busksnår med slån, hallon, järnek, en och björksly.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms hysa ett visst biotopvärde genom äldre tall med grova döda grenar.

Bedömningsgrund artvärde

Obetydligt artvärde.

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området är helt kopplade till förekomst av äldre tall med grova döda grenar.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett visst naturvärde motsvarande klass 4.

Tidigare inventeringar

Saknas.

Lagligt skydd

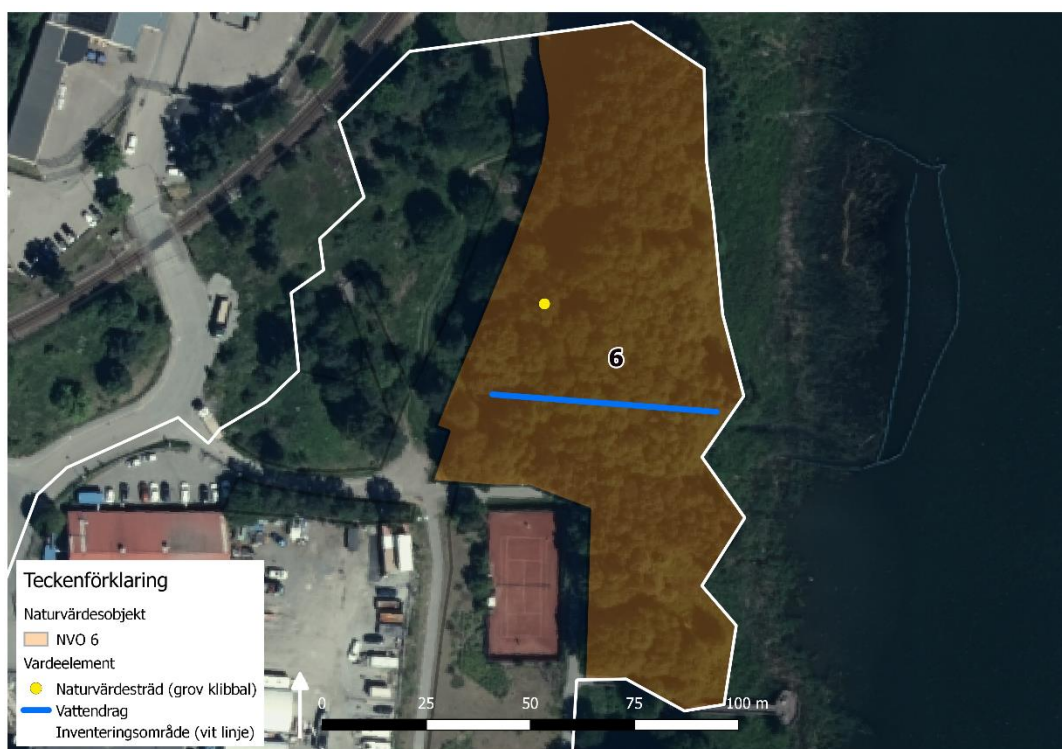
Området omfattas av strandskydd.

Figur 15. Äldre tall invid banvallen.

Naturvärdesobjekt 6

Objekt-ID Hägernäs Strand 6	Naturvärdesklass 3
Inventeringsdatum 2019-11-12	Inventerare Ola Hammarström, Pro Natura
Biotoper Sekundär lövskog, torra-friska typer, Klibbalstrandskog	Areal 0,74 ha
Naturtyper Skog och träd	Natura 2000 naturtyper 9080 – Lövsumpskog, restaureringsmark

Figur 16. Karta över naturvärdesobjekt 6 med värdeelementen grov klibbal och vattendrag utmarkerade.

Översiktlig beskrivning

Naturvärdesobjektet utgörs lövskog längs stranden mot Hägernäsviken. Merparten av området domineras av fuktig klibbalssumpskog med inslag av björk, hägg, asp och yngre lönn. Några av klibbalarna är äldre och ett träd är grovt. Flera av dessa har utbildade socklar. Området påverkas av närheten till havsviken genom till exempel varierande vattenstånd, hårda vindar och is som skaver mot trädstammar. Dessa processer som försiggår i strandskogar har generellt positiv betydelse för biologisk mångfald. Alticka, *Inonotus radiatus*, förekommer rikligt vilket genererar allmänna förekomster av både liggande och stående död ved. På lågor och högstubbar

noterades även svamparna björkticka, *Piptoporus betulinus* och sammetsskinn, *Stereum subtomentosum*. Död ved genereras också av bäver som är aktiv i området. På torrare mark mot vägen växer även alm och sälg. I dödvedspartier på en äldre sälg noterades gnagspår av myskbock, *Aromia moschata*. Områdets nordligaste del domineras av medelålders asp och områdets sydligaste del finns videsnår med rika mängder av klen död ved som utsätts för varierande markfuktighet beroende på vattenståndet. Fältskiktet domineras av älgört och mot stranden bladvass. Området genomkorsas av ett vattendrag som mynnar i Hägernäsviken. Vattendraget är kulverterat ca 60m uppströms och blockerat av någon typ av skydd mot utsläpp. Vattendraget behandlas som ett värdeelement i naturtypen Skog och träd istället för ett eget naturvärdesobjekt av naturtypen Vattendrag. Då ingen limnisk undersökning utförts och fältinventeringen är utförd i november är naturvärdesbedömningen preliminär.

Figur 11. Alticka på klibbalsstam.

Figur 12. Klibbalsdominerad strandskog.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms hysa ett påtagligt biotopvärde genom naturligt uppkommen strandskog med pågående naturliga processer, allmänna förekomster av död ved, grov klibbal, vattendrag och gott om vedsvamp.

Värdeelement:

- Vattendrag
- Naturvärdesträd (grov klibbal)

Bedömningsgrund artvärde

Förekomst av signalart ger ett visst artvärde.

Naturvårdsarter:

- Myskbock, *Aromia moschata* (S)

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området är kopplade till naturligt uppkommen strandlövskog där flera förutsättningar och processer som har betydelse för biologisk mångfald är aktiva, samt förekomst av signalart.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett påtagligt naturvärde motsvarande klass 3.

Tidigare inventeringar

Naturvärdesobjektet behandlas i rapporten Naturvärdesanalys, Naturvärdesinventering och Habitatsnätverksanalys för Täby kommun (Hebert 2018) där det givits påtagligt naturvärde (klass 3). I samma rapport är området också utpekad som livsmiljö för groddjur.

Lagligt skydd

Området omfattas av strandskydd.

6. Detaljerad redovisning av artförekomst

Fyra olika naturvårdsarter noterades under inventeringen (se karta i bilaga 5). Inga utav dessa arter är rödlistade. Lavarna sotlav, *Acolium inquinans* och kornig nållav, *Chaenotheca chlorella* är arter som är knutna till öppet stående, gamla ädellövträd. Båda arterna noterades på mycket grov ek i ett naturvärdesobjekt och är signalarter med gott indikatorvärde. Gnagspår och kläckhål från signalarten Myskbock, *Aromia moschata*, noterades på 8 sälgar. Arten är relativt vanligt förekommande men är en signalart som indikerar naturvärden kopplade till äldre *Salix*-arter. Arten förekom i fyra naturvärdesobjekt. I ett naturvärdesobjekt noterades den hävdgynnade växten brudbröd. Arten gynnas även av något mer basisk jordmån används som indikatorart i betes- och slåttermarker.

7. Värdeelement

Värdeelement är objekt som har särskild betydelse för biologisk mångfald och under inventeringen har sex stycken identifierats (se karta i bilaga 4). De inmätta värdeelementen utgörs av tre grova träd (varav två når kriterierna för särskilt skyddsvärt träd), två vattendrag och en damm. Träden som identifierats som värdeelement har strukturer såsom grov solexponerad bark, död ved i kronan och vedblottor vilka är viktiga för många arter av insekter och i viss mån kryptogamer. De olika vattenbiotoperna skapar variation i landskapet och erbjuder småbiotoper som är en förutsättning för biologisk mångfald inom flera olika organismgrupper. Lokalt förhöjer de även luftfuktigheten vilket är positivt för många kryptogamer.

8. Generella biotopskydd

Inga områden som omfattas av det generella biotopskyddet har identifierats inom inventeringsområdet.

9. Sammanfattning av naturvärdena i området samt några rekommendationer

Resultatet av naturvärdesinventeringen visar att naturvärdesobjekten 1, 2, 3 och 6 har påtaglig betydelse för biologisk mångfald (naturvärdesklass 3). Vidare bedöms naturvärdesobjekten 4 och 5 ha viss betydelse för biologisk mångfald (naturvärdesklass 4). De största naturvärdena i området är kopplade till olika lövskogsbiotoper såsom strandskog, skog längs med vattendrag och en gammal ek.

Ett antal värdeelement har identifierats. Tre av dessa utgörs av naturvärdesträd där två utav dem når definitionen för särskilt skyddsvärda träd (en ek och en sälg). Eken utgörs av ett både grovt och mycket gammalt träd. Sälg däremot är ett snabbväxande trädslag och även denna sälg vuxit sig grov har den inte en så betydande ålder. Tre av värdeelementen utgörs av limniska biotoper (två vattendrag och en damm). Dessa har inkluderats som värdeelement i naturtypen Skog och träd snarare än egna limniska naturvärdesobjekt eftersom inventeringen inte innefattat limniska undersökningar. Då föreslagen exploatering inte direkt kommer att påverka de limniska miljöerna bedöms inte fördjupade limniska undersökningar vara nödvändiga.

Under inventeringen noterades ett antal naturvårdsarter. Inga av dessa omfattas dock av juridiskt skydd. Åtgärder som skadar skyddsvärda träd ska anmälas till Länsstyrelsen för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Vidare omfattas den nordligaste delen av inventeringsområdet av strandskydd.

Sedan förslaget till denna rapport författades 2019 har en bedömning av de planerade byggnationsplanernas konsekvenser genomförts (Pro Natura 2022). I detta PM analyseras vilken påverkan planförslaget kan komma att ha på biologisk mångfald. Vidare diskuteras även påverkan på de habitatnätverk som pekas ut i Hebert 2018 samt potentiell påverkan på skyddade arter. I arbetet presenteras också ett antal rekommendationer om skydds-, förstärknings- och kompensationsåtgärder. Nedan följer en sammanfattning av de viktigaste slutsatserna i detta PM. För en mer utförlig diskussion om planförslagets påverkan på biologisk mångfald hänvisas till ovanstående PM.

Påverkansgrad:

- Tre naturvärdesobjekt berörs av planförslaget; naturvårdsobjekt 1,2 och 3.
- *Konsekvenser naturvärdesobjekt 1:* Inga negativa konsekvenser. I naturvärdesobjektet finns en äldre ek som kan sägas representera måttliga naturvärden. Under förutsättningar att rekommendationer för skydd av rötter och krona som ges i Stål 2020 följs kommer påverkansgraden på trädet att vara obetydlig.
- *Konsekvenser naturvärdesobjekt 2:* Måttliga negativa konsekvenser (vid förlust av den sälj som uppfyller definitionen för skyddsvärt träd). Naturvärdesobjektet består till största delen av yngre lövskog. I objektet finns en sälj som rimligen inte är äldre än 55 år men som uppfyller definitionen för skyddsvärt träd. Detta gör att naturvärdena bedöms vara måttliga. Vid en eventuell byggnation i området bedöms den negativa påverkansgraden vara måttlig då liknande miljöer, såväl yngre triviallövskogar som sälgar med habitatvärden liknanden den skyddsvärda sälgen, förekommer tämligen allmänt i närområdet. Kan den skyddsvärda sälgen sparas bedöms konsekvenserna bli ringa. Genom att återplantera sälj och hamla dessa träd bedöms de negativa konsekvenserna kunna motverkas.
- *Naturvärdesobjekt 3:* Måttliga-ringa negativa konsekvenser. Naturvärdena i skogs- och bäckmiljöer bedöms vara måttliga och då enbart mindre ingrepp i form av avverkning i perifera delar kommer att äga rum bedöms negativ påverkansgrad vara låg.
- *Övrig mark med obetydligt naturvärde:* Inga konsekvenser. Denna typ av ytor, som består av redan bebyggda eller hårdgjorda ytor, utgör största delen av de områden där byggnation planeras. Naturvärdena i dessa ytor är obetydliga och även om påverkansgraden kan bli hög ger detta inga negativa effekter för naturvärden och biodiversitet.
- Den sammantagna påverkansgraden bedöms inte ge negativa konsekvenser för naturvärden och biodiversitet på regional eller nationell geografisk skala.
- Den sammantagna påverkansgraden bedöms ge vissa-måttliga negativa konsekvenser för naturvärden och biodiversitet på lokal skala.

Rekommendationer:

Skyddssåtgärder:

- För värden kopplade till gammal ek: Spara den skyddsvärda eken och skydda den från skador i krona och rotsystem enligt rekommendationer i Stål 2020.
- För värden kopplade till fladdermöss: Utforma utomhusbelysning så att mörka stråk kan bibehållas, särskilt mot vattnet.

Förstärkningsåtgärder:

- För värden kopplade till död ved: Då träd avverkas i och med exploatering (till exempel i naturvärdesobjekt 2) är det mycket positivt om man kan tillvarata stockarna och lägga ut i närliggande områden för att öka mängden lågor och därmed höja biotopkvaliteten – så kallade biodepåer.
- För värden kopplade till groddjur: Tillgång till fuktiga och blöta miljöer är generellt livsnödvändigt för groddjur. För att i generella termer gynna denna artgrupp kan, om möjligt, öppna dagvattenlösningar med så kallade "rain gardens", fuktstråk och/eller mindre dammar användas i utformningen av innergårdarna och andra grönytor.
- För värden kopplade till pollinerande insekter: Genom att grönytor, rabatter, träd- och buskplanteringar och liknande planteras med växter som är goda pollen- och nektarväxter kan man gynna till exempel vilda bin och fjärilar. Med fördel kan arter som växer vilt i Sverige och växtmaterial med svenskt ursprung användas. Om möjligt kan man även minska frekvensen av gräsklippning på vissa gräsytor och låta gräsmatta bli äng/höggräsyta. Sådana ytor bör endast slås 1–3 gånger per år och då med upptag av det slagna materialet.

Kompensationsåtgärder:

- För värden kopplade till säl: För att kompensera förlusten av säl (bland annat den grova sälgen i naturvärdesobjekt 2) kan nyplantering av säl ske på lämpliga delar av området. För att påskynda trädets åldrande kan med fördel de unga sälarna hamlas regelbundet med cirka 5 års mellanrum.

10. Litteratur och källor

10.1. Skriftliga källor

Andersson, L. 1993: Ängs- och hagmarker i Jönköpings län. – Miljö i Jönköpings län 1993:1. Länsstyrelsen i Jönköpings län.

ArtDatabanken 2013: Naturvårdsarter. – ArtDatabanken rapporterar 14, SLU.

ArtDatabanken 2015: Rödlistade arter i Sverige 2015. – ArtDatabanken, SLU.

Hebert, M. 2018: Naturvärdesanalys, Naturvärdesinventering och Habitatsnätverksanalys för Täby kommun. Calluna AB.

Höjer, O. & Hultengren, S. 2004: Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd i kulturlandskapet. Naturvårdsverket. Rapport 5411.

Jordbruksverket 2005: Ängs- och betesmarksinventeringen – inventeringsmetod. Jordbruksverket Rapport 2005:2.

Jönsson, C. 2009: Ny metod för kontinuerlig naturtypskartering av skyddade områden (KNAS). – Metria Geoanalys. 2009.

Löfgren, R. & Andersson, L. 2000: Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker. Kriterier för naturvärdering, skydd och skötsel. – Naturvårdsverket. Rapport 5081.

Nitare, J. (ed.) 2010: Signalarter. Indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer. – 4:e rev uppl. Skogsstyrelsen.

Pro Natura 2021: PM – Bedömning av åtgärder i strandskog och längs Rönningebäcken vid Hägernäs Strand, Täby kommun

Pro Natura 2022: PM – Bedömning av konsekvenser för naturvärden. Fenan 1, Flygkompassen 1, med flera fastigheter – Hägernäs Strand, Täby kommun. MANUSKRIFT.

Påhlsson, L. 1998: Vegetationstyper i Norden. – TemaNord 1998:510.

SIS Swedish Standards Institute 2014: Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI). Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. – Svensk Standard SS 199000:2014.

SIS Swedish Standards Institute 2014: Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI). Komplement till SS 199000. – Teknisk rapport SIS-TR 199001:2014.

Skogsstyrelsen 2014: Handbok för inventering av nyckelbiotoper. Skogsstyrelsen, Jönköping.

Östberg, J. & Stål, Ö. 2018. Standard för skyddande av träd vid byggnation 2.0. – Rapport 2018:02, SLU, Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap, Alnarp 2018.

Stål, Ö. 2020: Rotkartering Ek fastigheten Fenan 1 Täby. Vegetation & Infrastruktur Örjan Stål AB

10.2. Kartor

Ortofoto inköpt av Metria.

10.3. Databaser och internet

Artportalen – Rapportsystem för växter, djur och svampar:
<https://artportalen.se/>

Länsstyrelsernas geodatakatalog:
<https://ext-geodatakatalog.lansstyrelsen.se/GeodataKatalogen/>

Naturvårdsverkets kartverktyg Skyddad natur
<http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

Skogsstyrelsens kartdatabas:
<https://kartor.skogsstyrelsen.se/kartor/>

Vattenmyndighetens vatteninformationssystem VISS:
<https://viss.lansstyrelsen.se/>

Utförare Pro Natura Träringen 66b 416 79 Göteborg Handläggare Pro Natura Ola Hammarström	Dokumentnamn Naturvärdesinventering av Fenan 1, Flygkompassen 1, med flera fastigheter – Hägernäs strand, Täby kommun	Sidnummer (antal sidor) 32 (32)
		Datum 2022-03-07
		Version 2:2 Slutversion

Bilaga 1. Karta över inventeringsområdet

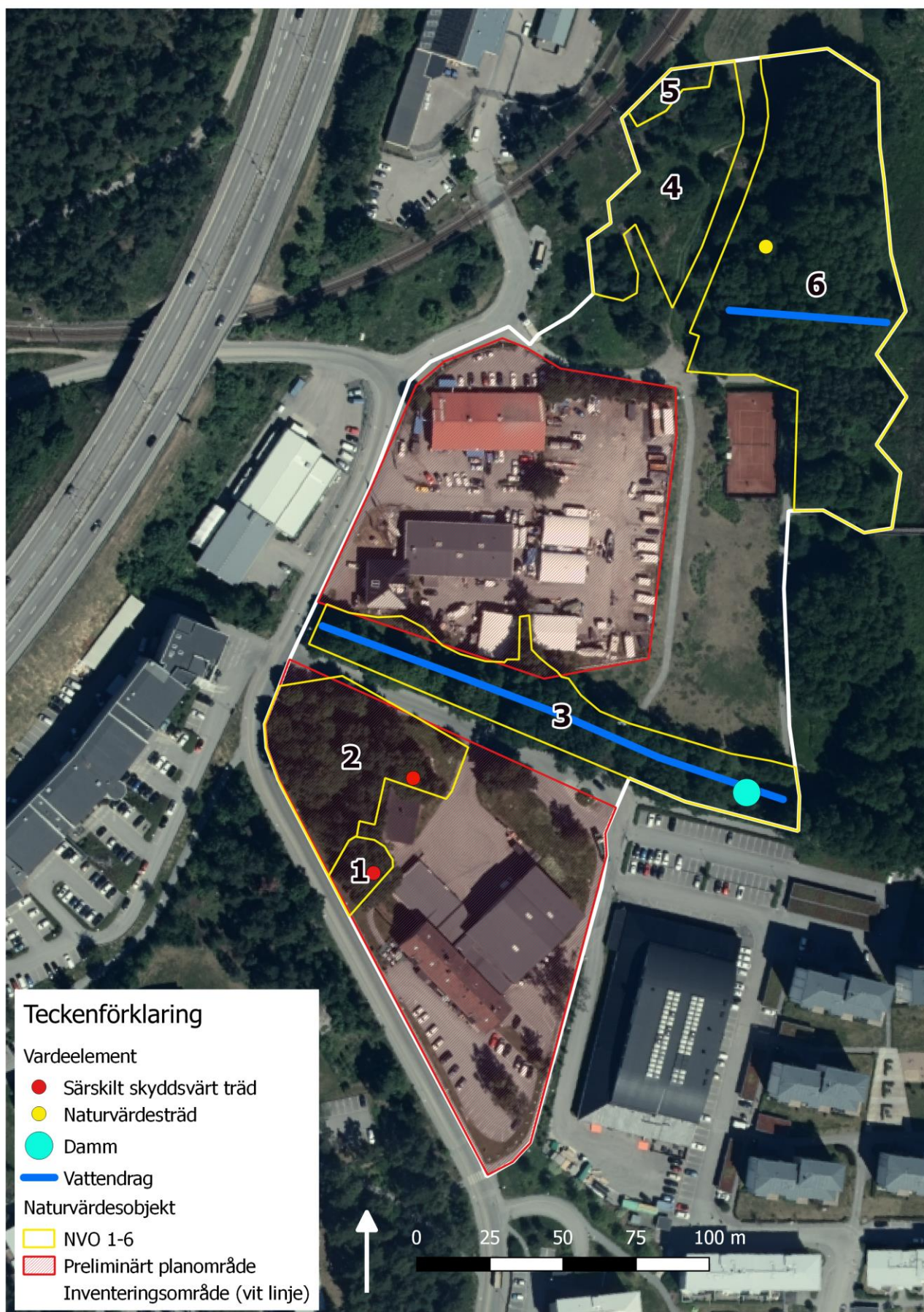
Bilaga 2. Karta över naturvärdesobjekten och deras naturvärdesklass

Bilaga 3. Karta över förekommande naturtyper

Bilaga 4. Karta över förekommande värdeelement

Bilaga 5. Detaljerad redovisning av förekomster av naturvårdsarter

